

Κοινωνική Ασφάλιση

Μια προσέγγιση στρατηγικής για ουσιαστική μεταρρύθμιση

Περιγραφή

Το ασφαλιστικό σύστημα βρίσκεται σε κατάσταση συνεχούς κρίσης τα τελευταία τριάντα χρόνια με κυρίαρχο χαρακτηριστικό την αναβλητικότητα στη λήψη ουσιαστικών αποφάσεων, που δεν θα δώσουν παράταση ζωής μόνο για την επόμενη γενιά όπως έκαναν μέχρι σήμερα, αλλά θα λύσουν οριστικά το ζήτημα της χρηματοδότησης. Κείμενα, διαπιστώσεις ακόμα και προτάσεις για λύση ορισμένων θεμάτων, διατυπωμένα μέχρι και 20 χρόνια πριν παραμένουν δραματικά επίκαιρα.

Αν σκιαγραφήσουμε ένα απλό θεωρητικό υπόβαθρο και χρησιμοποιήσουμε μια μακροσκοπική προσέγγιση, η ταυτότητα του ασφαλιστικού προβλήματος αλλά και ο εντοπισμός των λύσεών του, προκύπτουν γρήγορα και με σαφήνεια.

Καταρχήν το θεωρητικό υπόβαθρο συνίσταται στην **αλληλεγγύη των γενεών** και βρίσκεται στο επίκεντρο του ασφαλιστικού ζητήματος, τοποθετώντας το ασφαλιστικό πρόβλημα, στο πλαίσιο της δημογραφικής εξέλιξης του πληθυσμού¹ και οριοθετώντας τη σύνδεσή του με την λειτουργία της πραγματικής οικονομίας. Στο θεωρητικό υπόβαθρο, συμπεριλαμβάνεται επίσης η **τριμερής χρηματοδότηση** και ο **δημόσιος, καθολικός, υποχρεωτικός και αναδιανεμητικός χαρακτήρας του συστήματος ασφάλισης**.

Στη συνέχεια πρέπει να απαντήσουμε στο ερώτημα : **Τι πρέπει να αλλάξει στον τρόπο που λειτουργεί η οικονομία για να μπορεί να υποστηριχθεί η αναγκαία εκροή πόρων προς τις συντάξεις και άλλες παροχές;**

Η απάντηση έρχεται εύκολα με το **οικονομικό ισοζύγιο του ασφαλιστικού συστήματος**, δηλαδή την **σχέση εσόδων/εξόδων** της ασφάλισης.

Ένα ισοζύγιο εξ ορισμού έχει και τις δύο πλευρές του ίσες: Αν γίνει κάποια πληρωμή, από κάπου πρέπει να βγουν τα χρήματα για να την πληρώσουν. Αυτό δημιουργεί αμέσως το θέμα ποια από τις δύο πλευρές είναι αυτόνομη και ποια προσαρμόζεται αυτομάτως για να αποκαταστήσει την ισότητα. Στη περίπτωση του ασφαλιστικού αυτό επιτυγχάνεται από τη μία πλευρά, με την διάκριση ανάμεσα στις κατά βάση εισφορές, τους κοινωνικούς πόρους, την απόδοση της περιουσίας και στις κρατικές επιχορηγήσεις.²

¹ όχι μόνο με τη στενή έννοια των γεννήσεων και της θνησιμότητας αλλά συμπεριλαμβάνοντας στην εξίσωση και τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού της αγοράς εργασίας

² Πέραν του ορισμού, το οικονομικό ισοζύγιο προκύπτει από τον τρόπο με τον οποίο το ασφαλιστικό σύστημα υπολογίζει το ύψος των συντάξεων αλλά και την επιβάρυνση της

Κατανοώντας τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε ότι το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε, καταρχήν, είναι το ίδιο που υπάρχει σε όλο τον αναπτυγμένο κόσμο και δεν είναι άλλο από **τη γήρανση του πληθυσμού**.

Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες από καιρό ήταν γνωστό ότι από το 2000 και μετά θα έπρεπε να αναμένονται δυσμενείς εξελίξεις στον δημογραφικό δείκτη εξάρτησης³.

Στην Ελλάδα αντιμετωπίζουμε το ίδιο φαινόμενο, με τρεις ουσιώδεις διαφορές:

- Η έκρηξη των γεννήσεων δεν ήταν τόσο απότομη,
- Η μείωση των γεννήσεων από το 1980 και μετά ήταν πολύ μεγαλύτερη
- Η μεγάλη αύξηση της μετανάστευσης από το 1992 και μετά καθυστέρησε τις εξελίξεις κατά 5 χρόνια.

Τα έτη ως το 2015 είχαν χαρακτηριστεί ως «το παράθυρο ευκαιρίας» για την λήψη ουσιαστικών μέτρων τόσο για την ΕΕ όσο και για την Ελλάδα. Μετά από αυτό το χρονικό σημείο αναμένεται η ετήσια επιδείνωση να είναι πολύ ταχύτερη πράγμα που το αντιμετωπίζουμε σήμερα πολύ οδυνηρά.

Πέραν αυτού όμως, η Ελλάδα είχε ασφαλιστικό πρόβλημα πολύ πριν αυτό καταστεί αναπόφευκτο από τα δημογραφικά δεδομένα. **Ελλείμματα, δυσλειτουργίες και ανασφάλεια** είναι τα κυριότερα χαρακτηριστικά της δεκαετίας του 1980 τα οποία συνεχίζουν μέχρι και σήμερα .

Συμπερασματικά, το ασφαλιστικό πρόβλημα στην Ελλάδα έχει δύο συνιστώσες ταυτόχρονα: Μια, την επίλυση του καθυστερημένου εξορθολογισμού του συστήματος, που σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες έγινε πολύ πριν το 1990, και μία δεύτερη, την ανταπόκριση στην ταχύτατη γήρανση του πληθυσμού.

παραγωγής. Όσον αφορά **τα έξοδα**, αυτά προκύπτουν από το ποσοστό αναπλήρωσης που προβλέπει το κάθε Ταμείο, αλλά και από την ύπαρξη προσαυξήσεων, ή πολλαπλών δικαιωμάτων. Τα **έσοδα** επηρεάζονται από τα ποσοστά εισφοράς, την πορεία του ασφαλισμένου ως συνάρτηση της παραγωγικότητας της οικονομίας, και από την ύπαρξη εσόδων όπως οι κοινωνικοί πόροι. Επίσης σημαντικό ρόλο παίζει και η απόδοση της περιουσίας που προκύπτει από την συσσώρευση αποθεματικών των Ταμείων αλλά και την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας τους.

³ **Δημογραφικός Δείκτης Εξάρτησης**, η σχέση δηλαδή του **πληθυσμού** σε ηλικία στην οποία κατά (συμβατικό κανόνα) αρχίζει η απόσυρση από την εργασία (και επομένως απαιτούνται συντάξεις) με τον **πληθυσμό** ο οποίος είναι σε ηλικία που εργάζεται (συμβατικά άτομα 65+ δια άτομα 20-64) είναι η αφετηρία της αναζήτησης, αφού αποτυπώνει την κατάσταση στον πληθυσμό Π. Τήνιος ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ: Πτυχές στρατηγικής για την Ελλάδα, 2009

Η λύση με απλά λόγια

Τέσσερεις είναι οι πιθανοί πυλώνες για την επίλυση του ασφαλιστικού προβλήματος :

Πρώτος πυλώνας: **Περισσότεροι εργαζόμενοι => Επίλυση της Ανεργίας**

Επιτυγχάνεται δίνοντας έμφαση σε, Γυναίκες εργαζόμενες, μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι, μετανάστες, καταπολέμηση Ανασφάλιστης εργασίας

Δεύτερος πυλώνας: **Μεγαλύτερη παραγωγικότητα.**

Τρίτος πυλώνας: **Καλύτερη κατανομή των βαρών και οφελών.**

Ενιαία ασφαλιστική βάση, ενοποίηση της πολύπλοκης και πολλές φορές αντιφατικής νομοθεσίας, παρεμβάσεις σε ειδικές ασφαλιστικές ρυθμίσεις, κίνητρα για παραμονή στην εργασία και αποθάρρυνση της πρόωρης συνταξιοδότησης, εφαρμογή των διατάξεων των Ν3863/2010 και Ν4052/2012 για τη ουσιαστική ενοποίηση των ταμείων

Τέταρτος πυλώνας: **Σύγχρονες και αποτελεσματικές οργανωτικές δομές, πλήρης πληροφορική υποστήριξη του συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης και διασύνδεση με την Υγεία και Πρόνοια για εξορθολογισμό των παροχών σε χρήμα και είδος**

Ενδεικτικά, καθεστώς ελέγχων και διασταύρωσης στοιχείων, διπλογραφικό σύστημα, υποχρεωτικότητα συντήρησης του ΑΜΚΑ από τους Ασφαλιστικούς φορείς, διασύνδεση ΑΜΚΑ – ΑΦΜ , μεικτά κλιμάκια ελέγχου , ψηφιοποίηση ασφαλιστικής νομοθεσίας

Παράρτημα

Εμπόδια στη προσαρμογή του ασφαλιστικού συστήματος

Κατακερματισμός

Μεταξύ κλάδων της αγοράς εργασίας.
Μεταξύ βαθμίδων προστασίας: κύριες, επικουρικές συντάξεις, και εφ' άπαξ παροχές
Μεταξύ ηλικιακών κλάσεων ή γενεών
Μεταξύ φύλων

Χαμηλή Ωρίμανση

Περιορισμένη Διοικητική Ικανότητα

Υψηλό κόστος διοίκησης του συστήματος
Εκτεταμένη Εισφοροδιαφυγή
Αδυναμίες της διοίκησης δυσχεραίνουν την χάραξη κοινωνικής πολιτικής

Κρατική παρεμβατικότητα

Αυξήσεις δαπανών αποφασίζονται ερήμην της ύπαρξης πόρων, αφού θεωρείται αυτονόητο ότι το Κράτος θα καλύψει όλα τα ελλείμματα αυτομάτως

Π.χ. η μεγάλη αύξηση (για κοινωνικούς λόγους) των κατωτάτων ορίων του ΙΚΑ οδήγησε σε μια κατάσταση όπου το 70% των συνταξιούχων του ΙΚΑ εισπράττουν την ίδια (κατώτατη) σύνταξη *ασχέτως εισφορών*. Για ασφάλιση μεταξύ 15 και 23 έτη στο ΙΚΑ προκύπτει η ίδια σύνταξη. Με λίγα λόγια χάνεται η ανταποδοτικότητα.

